

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ НАВИЧОК І ВМІНЬ – ВАЖЛИВЕ ЗАВДАННЯ ОСВІТИ

Діна Соляк, вчителька хімії, викладачка-методистка
Середня загальноосвітня школа №36 м. Львів

“Учіння без уміння – не користь, а біда”, – говориться в східному прислів’ї. У скарбниці суспільно-історичного досвіду зібрано чимало різних способів економного й швидкого виконання дій, необхідних у житті та праці кожної людини.

У сучасній педагогіці і психології немає загальновизначених визначень понять “навичка” і “вміння”. На думку одних авторів, уміння виникають на основі набутої системи навичок (П. Н. Груздів), інші, навпаки, вважають навичку системою умінь, а уміння – чимось елементарнішим, ніж навички (П. М. Шимбір'юв, Р. Г. Лемберг); а деякі педагоги розглядають навички як удосконалені внаслідок вправ і доведені до автоматизації вміння (І. А. Каїров). Ряд психологів стверджує, що навички є компонентами вміння. З. О. Решетова, наприклад, вважає, що навички – це дія, яка характеризується високою мірою освоєння.

Серед певної групи психологів поширені твердження, що уміння – це готовність людини, яка ґрунтується на знаннях і навичках, до певної діяльності. Під навичками вони розуміють удосконалені внаслідок вправ компоненти уміння, які виявляються в автоматизованому виконанні дій.

З цього твердження випливає, що складні уміння мають своїми компонентами часткові (елементарні) уміння і навички. Це можна уявити у вигляді схеми: елементарні уміння – навички – складні уміння.

З цим можна погодитися тільки частково. Справді, навички є компонентами складних комплексних умінь. Проте розуміння цих понять ускладнюється введенням двох рівнів уміння: елементарного і складного, які по суті є поняттями різного порядку. Елементарне уміння ще не уміння; це тільки знання учнями способу виконання дії і первинного застосування його на практиці. Тільки в процесі багаторазового повторення це знання способу дії перетворюється на навичку, яка в свою чергу може стати компонентом різних умінь. Наприклад, навички поводження з хімічним посудом, реактивами та приладами є компонентом уміння виконувати лабораторні роботи, а навички виконання трудових операцій і поводження з інструментами включаються в уміння виробляти конкретні предмети.

Отже, навички ґрунтуються на знаннях способів виконання дії – уміння.

Уміння ж складається, крім певних навичок, із знань, чуттєвого досвіду. Воно не може автоматизуватися, оскільки уміння – це готовність людини до прийняття рішень в умовах, які безперервно змінюються.